

**INFORMACIJA O PROVEDBI OKVIRNOG ZAKONA
O SREDNJEM STRUKOVNOM OBRAZOVANJU I OBUČI
U BOSNI I HERCEGOVINI I STRATEŠKE PLATFORME RAZVOJA
OBRAZOVANJA ODRASLIH U KONTEKSTU CJELOŽIVOTNOG UČENJA
U BOSNI I HERCEGOVINI 2014-2020**

listopad 2015

I UVOD

Prema programu rada Vijeća ministara Bosne i Hercegovine za 2015. godinu, Ministarstvo civilnih poslova Bosne i Hercegovine ima obvezu informirati Vijeće ministara Bosne i Hercegovine o provedbi Okvirnog zakona o srednjem strukovnom obrazovanju i obuci u Bosni i Hercegovini (u daljem tekstu: Okvirni zakon) kao i o provedbi Strateške platforme razvoja obrazovanja odraslih u kontekstu cjeloživotnog učenja u Bosni i Hercegovini za razdoblje 2014-2020 (u daljem tekstu: Strateška platforma), te je u tu svrhu i sačinjena ova Informacija.

Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine je na sjednici Zastupničkog doma, održanoj 4. lipnja 2008. godine, i na sjednici Doma naroda, održanoj 23. srpnja 2008. godine, usvojila Okvirni zakon o srednjem strukovnom obrazovanju i obuci u Bosni i Hercegovini. Zakon je objavljen u „Službenom glasniku Bosne i Hercegovine“, broj 63/08 a stupio je na snagu 13.08.2008. godine.

Ministarstvo civilnih poslova je u više navrata od usvajanja Okvirnog zakona informiralo Vijeće ministara Bosne i Hercegovine o provedbi predmetnog zakona. Konferencija ministara obrazovanja u Bosni i Hercegovini je na svojim sjednicima apelirala na nadležne vlasti koje to još nisu učinile da što brže donesu vlastite zakona koji definiraju oblast strukovnog obrazovanja i obuke ili usklade postojeće zakone s Okvirnim, te na potrebu formiranja tripartitnih vijeća na entitetskim, odnosno županijskim razinama.

Vijeće Ministara Bosne i Hercegovine na 9. sjednici od 2.6.2015. godine je razmatralo i usvojilo Informaciju o provedbi Okvirnog zakona o srednjem strukovnom obrazovanju i obuci za 2014.godinu, i s tim u vezi donijelo određene zaključke. Jednim od zaključaka Vijeće ministara Bosne i Hercegovine je zadužilo Ministarstvo civilnih poslova da Informaciju sa zaključcima dostavi Agenciji za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje, nadležnim entitetskim i kantonalnim ministarstvima obrazovanja i skupštinama, te Odjelu za obrazovanje Brčko distrikta Bosne i Hercegovine i Skupštini Brčko distrikta, što je Ministarstvo civilnih poslova i učinilo.

Pored ove redovite programske aktivnosti Ministarstvo civilnih poslova je u 2014. godini pripremio i Informaciju o provedbi Strategije razvoja strukovnog obrazovanja i obuke 2007-2013 (koja je istekla), uz tehničku i administrativnu potporu KulturKontakt Austrija. Informaciju je razmotrilo i usvojilo Vijeće ministara Bosne i Hercegovine na 8. sjednici od 21.5.2015.godine, te je između ostalih donijelo i sljedeći zaključak: „*Vijeće ministara apelira na ustavno nadležna ministarstva i institucije Bosne i Hercegovine da donesu vlastite zakonske, programske i druge akte neophodne za intenziviranje reforme srednjeg strukovnog obrazovanja i obuke, posebno u domenu usklađivanja ove vrste obrazovanja s potrebama tržišta rada i društva u cjelini.*“ Pored navedenog, jedan od zaključaka Vijeća ministara se odnosi i na izradu novog dokumenta strateškog tipa u strukovnom obrazovanju. Ministarstvo civilnih poslova je poduzelo aktivnosti na uspostavljanja radne grupe za izradu istog.

U 2014. godini usvojena su dva značajna dokumenta u području obrazovanja odraslih, odnosno cjeloživotnog učenja: Principi i standardi u oblasti obrazovanja odraslih u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH, broj: 39/14) i Strateška platforma razvoja obrazovanja

odraslih u kontekstu cjeloživotnog učenja u Bosni i Hercegovini za razdoblje 2014-2020 (u daljnjem tekstu Strateška platforma) („Službeni glasnik BiH; broj: 96/14). Ministarstvo civilnih poslova u skladu sa svojom koordinirajućom odlukom ima obvezu vezano za strateški dokument u području obrazovanja odraslih/cjeloživotnog učenja. „U skladu s dogovorenim sustavom koordinacije u Bosni i Hercegovini, Ministarstvo civilnih poslova Bosne i Hercegovine će najmanje jednom godišnje, a po potrebi i češće informirati Vijeće ministara Bosne i Hercegovine o implementaciji Strateške platforme razvoja obrazovanja odraslih u kontekstu cjeloživotnog učenja u BiH.“

Svoju ulogu u razvoju strukovnog obrazovanja i obuke, te u području cjeloživotnog učenja ima i Agencija za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje koja treba dati doprinos u poboljšanju primjene Okvirnog zakona, odnosno u osiguranju nove kvalitete i pristupa u strukovnom obrazovanju i cjeloživotnom učenju.

Nadzor nad primjenom Okvirnog zakona je njegov važan segment koji treba ishoditi uspostavljanjem učinkovitog modela praćenja njegove primjene, u bliskoj suradnji Ministarstva civilnih poslova s nadležnim obrazovnim vlastima u Bosni i Hercegovini. Pored toga redovito informiranje o napredku u pogledu usvajanja novih zakonskih rješenja u oblasti obrazovanja odraslih/cjeloživotnog učenja je novi izazov koji se stavlja pred obrazovne vlasti u Bosni i Hercegovini.

II Pregled izvršenja Okvirnog zakona i Strateške platforme u okviru europskih integracija

Zakonom o srednjem strukovnom obrazovanju i obuci u Bosni i Hercegovini utvrđeni su principi organizacije srednjeg strukovnog obrazovanja i obuke; institucije; osnovna pitanja nastavnih planova i programa; standardi ocjenjivanja i ispiti; pitanje autonomije škola; osnova upravljanja i financiranja i druga pitanja značajna za rad i razvoj srednjeg strukovnog obrazovanja i obuke u Bosni i Hercegovini.

Srednje strukovno obrazovanje je u fokusu obrazovne reforme ne samo u Bosni i Hercegovini nego i u svim zemljama Europske unije, zemljama kandidatima i potencijalnim kandidatima. Ovo područje obrazovanja, kako smatra i Europska fondacija za obuku (ETF), direktno utječe na ekonomski rast i napredak, a u tranzicijskim zemljama ima važnu ulogu u obnovi privrede putem stvaranja potrebnog ljudskog kapitala, te u socijalnim reformama i strategijama zapošljavanja.

Stoga je važno naglasiti veze između obrazovanja i zapošljavanja/tržišta rada i socijalnih partnera koje je moguće osigurati i kroz formiranje i rad tripartitinih vijeća (**članak 5.**), stavak (2). „Radi osiguranja veze između srednjeg strukovnog obrazovanja i obuke i tržišta rada, na entitetskoj, kantonalnoj i na razini Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine osnivaju se tripartitna savjetodavna vijeća koja imaju savjetodavnu ulogu, a u čiji sastav ulaze predstavnici/ce poslodavaca, sindikata i nadležnih obrazovnih vlasti“ stavak (3). *Ministarstvo civilnih poslova koordinira zajedničke sastanke predstavnika tripartitnih vijeća koji se redovito sastaju, a najmanje jednom godišnje“.*

Zbog stalnih promjena koje se dešavaju na tržištu rada postoji potreba za bržim osposobljavanjem, **članak 6.** „sukladno zahtjevima tržišta rada, nadležne obrazovne vlasti za obavljanje manje složenih i jednostavnih poslova mogu utvrditi obrazovanje i obuku kraće od

tri godine, te vrstu stečene kvalifikacije prema srodnom zanimanju.“ Ova praksa je vrlo česta u zemljama članicama Europske unije.

Osiguranje cjeloživotnog učenja i mobilnost učenika se, između ostalog, realizira i kroz modularne nastavne planove i programe **članak 8.** stavak (3) *„Nastavni plan i program se razvija, koliko je god to moguće, primjenom modularne metodologije“.* U cilju stvaranja modernog strukovnog obrazovanja modularna nastava je važna jer omogućava brže osposobljavanje pojedinca, odnosno prekvalifikaciju i dokvalifikaciju za vještine koje traži suvremeno tržište rada. Modularna nastava omogućava stalne i relativno brze promjene sadržaja nastavnih planova i programa za stručne predmete shodno zahtjevima tržišta rada.

Članak 9. stavak (1) se odnosi na primjenu, praćenje i poboljšanje nastavnog plana i programa: *„Agencija je nadležna za praćenje, evaluaciju i poboljšanje zajedničkog jezgra nastavnih planova i programa za srednje strukovno obrazovanje i obuku i predlaganje modularnih nastavnih planova i programa za stručne predmete“.*

Članak 10. Stavak (1.) *„Agencija za obrazovanje i nadležno tijelo za obrazovanje unutar svojih nadležnosti prate standard i kvalitetu obrazovanja i obuke u sklopu srednjeg strukovnog obrazovanja i obuke odraslih“.*

Stavak (2.) *„Agencija za obrazovanje, u suradnji s nadležnim ministarstvima, bavi se uspostavom standarda za ishode učenja kod učenika i ocjenjivanje stupnja njihova uspjeha, uključujući i završni/maturski ispit, organizira eksterno ocjenjivanje škola, provodi istraživanja u području ocjenjivanja, s ciljem procjene razvoja i predočavanja rezultata istraživanja, savjetuje nadležne obrazovne vlasti u pogledu propisanih standarda i njihove primjene, pruža pomoć u pogledu priznavanja domaćih diploma i certifikata u stranim zemljama, pokreće i prati proces strukturiranja i klasifikacije zanimanja te obavlja poslove koji se tiču primjene standarda“.*

Članak 11. se odnosi na završni ispit/maturu: *„Pravila i procedure ocjenjivanja i ispitivanja određuju nadležne obrazovne vlasti u skladu sa standardima dostignuća učenika i ocjenjivanje stepena njihovog uspjeha koji su utvrđeni od strane Agencije za obrazovanje“.*

Članak 12 i 13. se odnosi na autonomiju škole i udruživanje škola: *„Autonomija škole ogleda se i u pravu škole na udruživanje u jednu ili više zajednica srednjih škola, radi ostvarivanja zajedničkog interesa, razvoja međusobne suradnje i novih oblika obrazovnog rada.“*

Članak 18. se odnosi na formiranje savjetodavnih vijeća čime se naglašava posebna veza obrazovanja i tržišta rada: *„Savjetodavno vijeće formira svaka škola. Savjetodavno vijeće je izabrano od predstavnika lokalnog tržišta rada koje je u vezi sa obrazovanjem određenih profila zanimanja“.*

Članak 24. definira obvezu usklađivanja zakona: *„Svi zakoni u entitetima, kantonima i Brčko Distriktu Bosne i Hercegovine kao i drugi odgovarajući propisi koji uređuju organizaciju srednjeg stručnog obrazovanja i osposobljavanja usaglasit će se sa odredbama ovog zakona, najkasnije u roku od šest mjeseci po stupanju na snagu ovog zakona“.*

Sa Okvirnim zakonom i reformskim projektima u području srednjeg strukovnog obrazovanja, a u skladu sa europskim deklaracijama (posebice Kopenhaška), različitim komunikacijama, kao i strateškim dokumentom EU Strategija 2020, i Strategijom Jugoistočne Europe 2020,

strukovno obrazovanje i obuka u Bosni i Hercegovini stvaraju pretpostavke za članstvo u takozvanom Europskom prostoru strukovnog obrazovanja. Reforma strukovnog obrazovanja je kontinuirano podržana projektima Europske unije kroz predpristupne programe pomoći (IPA). Europska unija u suradnji sa Ministarstvom civilnih poslova i nadležnim vlastima će uskoro započeti novi projekt u okviru IPA 2012 „Razvoj kvalifikacijskog okvira za strukovno obrazovanje i cjeloživotno učenje“ (početkom 2016.godine). Projekt ima za cilj daljnji razvoj kvalifikacijskog okvira za sve razine strukovnog obrazovanja, kao i izradu metodologije priznavanja neformalnog i informalnog obrazovanja, osiguranje kvalitete te novi model financiranja u ovoj vrsti obrazovanja. Sve ovo će svakako imati za cilj izgradnju visokokvalitetnog strukovnog obrazovanja, priznavanje i prepoznavanje kvalifikacija stečenih kroz različite oblike učenja, a u konačnici izgradnju konkurentnih ljudskih resursa sa novim znanjem, vještinama i kompetencijama uz osiguranje mobilnosti i bolje zapošljivosti u BiH i izvan zemlje.

Svakako u ovim procesima značajan doprinos je usvajanje Strateške platforme kojom obrazovanje odraslih i cjeloživotno učenje postaju integralni dio obrazovnih sustava u Bosni i Hercegovini. Ovim se potvrđuje svjesnost i opredjeljenost Bosne i Hercegovine, odnosno nadležnih obrazovnih vlasti ka dostizanju europskih standarda. Dokument je nastao kao rezultat projekta Europske unije „Razvoj ljudskih resursa“ u okviru IPA 2009 programiranja. Europska unija će nastaviti svoju potporu u ovom području i kroz projekt „Razvoj kvalifikacijskog okvira za strukovno i cjeloživotno učenje“ u okviru programiranja IPA 2012.

U zadnjih desetak godina Europska unija u različitim dokumentima ukazuje na ovaj vid obrazovanja: *Lisabonska strategija (2000)*; *Kopenhaška deklaracija (2002)*; *Nove vještine za nove poslove (2008)*; *Europa 2020-Europska strategija za održiv i inkuzivni rast; Obrazovanje i osposobljavanje 2020 (2010)*. U okviru promgram ERASMUS + u kojem Bosna i Hercegovina djelimično sudjeluje od 2014.godine, također je nekoliko programskih akcija koje se odnose na obrazovanje odraslih/ cjeloživotno učenje.

Proces učenja tijekom cijeloga života nameće građanima svih starosnih dobi potrebu stjecanja novih i unapređenja već stečenih znanja, vještina i kompetencija. Cjeloživotno učenje najbolji je odgovor na stalne tehnološke promjene i sve brže zastarjevanje postojećeg znanja, vještina i kompetencija. Stoga cjeloživotno učenje ima ključnu ulogu za razvoj i koordiniranje strategije zapošljavanja i promoviranje radne snage koja je vješta, obučena i prilagodljiva sve zahtjevnijem tržištu radne snage. Na ovaj način učenje kroz cijeli život postaje mnogo više od ekonomskog pitanja jer viša razina obrazovanja i kontinuiranog učenja, koje je dostupno svima, predstavljaju bitan preduvjet za reduciranje nejednakosti i preveniranje marginalizacije pojedinca ili grupe.

1. Druge aktivnosti Ministarstva civilnih poslova u svezi s provedbom Okvirnog zakona o srednjem strukovnom obrazovanju u Bosni i Hercegovini i Strateške platforme razvoja obrazovanja odraslih u kontekstu cjeloživotnog učenja u Bosni i Hercegovini za razdoblje 2014-2020.

Sukladno članku 14. Okvirnog zakona, Ministarstvo civilnih poslova je donijelo Pravilnik o pravilima i načinu registriranja zajednica srednjih strukovnih škola Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“ broj 4/09). Ovim Pravilnikom se pruža zakonski temelj za udruživanje škola u cilju razvoja međusobne suradnje i novih oblika obrazovnog rada na teritoriji Bosne i Hercegovine.

Ministarstvo civilnih poslova je u području strukovnog obrazovanja izradilo Informaciju o provedbi Strategije razvoja strukovnog obrazovanja i obuke u Bosni i Hercegovini (2007-2013). Vijeće ministara Bosne i Hercegovine je razmatralo i usvojilo Informaciju na 8.sjednici od 21.5.2015.godine. Također, Ministarstvo civilnih poslova je započelo sa procesom uspostavljanja radne grupe za izradu novog dokumenta strateškog tipa u strukovnom obrazovanju.

Pored navedenog Vijeće ministara Bosne i Hercegovine je usvojilo i Stratešku platformu razvoja obrazovanja odraslih u kontekstu cjeloživotnog učenja u Bosni i Hercegovini za razdoblje 2014-2020 („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“ broj 96/14).

2. Stanje i dinamika usvajanja zakona u oblasti srednjeg strukovnog obrazovanja u kantonima/županijama u Federaciji Bosne i Hercegovine i provedbe Strateške platforme

2. 1. Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta Unsko-sanskog kantona

Na području Unsko-sanskog kantona usvojen je Zakon o srednjem obrazovanju („Službeni glasnik Unsko-sanskog kantona“ broj: 17/12), koji je, prema tvrdnji navedenog Ministarstva obrazovanja, nauke, kulture i sporta Unsko-sanskog kantona usuglašen sa Okvirnim zakonom o srednjem stručnom obrazovanju i obuci, kao i prijedlozi svih podzakonskih akata.

Osnivanje Tripartitnog vijeća u ovom kantonu je u završnoj fazi. Održani su sastanci sa Privrednom i Obrtničkom komorom, predstavnicima Ministarstva privrede i Ministarstva poljoprivrede i šumarstva, predstavnicima poslodavaca i odgojno-obrazovnih ustanova. Urađen je okvirni plan aktivnosti koji je u završnoj fazi izrade.

Temeljem Zakona o srednjem obrazovanju („Službeni glasnik Unsko-sanskog kantona“ broj 17/12) propisano je da dužina školovanja u srednjem stručnom obrazovanju može biti: jedna, dvije, tri i četiti godine, te nastavak srednjeg stručnog obrazovanja u trajanju od dvije godine (V stupanj-više stručno obrazovanje).

Što se tiče nastavnih planova i programa vrlo su fleksibilni u pogledu prilagođavanja promjenama na tržištu rada. Postoji horizontalna i vertikalna prohodnost u okviru jedne ili više struka u okviru modularnih nastavnih planova i programa, a koji se primjenjuju za oko 90% zanimanja.

Kada je u pitanju Članak 8. (stavak 5) postoji mogućnost da se nastavni planovi izučavaju na nekom od jezika konstitutivnih naroda kao i na stranim jezicima. Odredba o izučavanju na jezicima konstitutivnih naroda se poštuje.

Autonomija škole (članak 12) Na području Unsko-sanskog kantona postoji stalna praksa uključivanja poslodavaca i visokoškolskih ustanova prilikom izrade novih nastavnih planova i programa. Urađeni su nastavni planovi za zanimanja u drvnjoj, elektrotehničkoj i mašinskoj struci.

Savjetodavna vijeća su formirana i u tijeku je izrada plana aktivnosti. Jedna od obveza savjetodavnog vijeća škole je sudjelovanje u donošenju odluke o upisu i izboru zanimanja za upis.

Pregled provedbe Strateške platforme

U okviru srednjih stručnih škola u obrazovanju odraslih primjenjuju se svi javno važeći programi za srednjoškolsko obrazovanje i obuke. Na zahtjev institucija koje se bave obrazovanjem odraslih usvajaju se i drugi programi, koji postaju javno važeći.

Kreiranje programa obrazovanja odraslih je uglavnom usklađeno sa potrebama tržišta rada jer te institucije brzo reagiraju na zahtjeve tržišta. Međutim, škole se još uvijek oslanjaju na zanimanja za koja u školi imaju kadrove, te se sporije prilagođavaju tržištu rada.

Obrazovanje odraslih je organizirano u skladu sa Zakonom o obrazovanju odraslih Unsko-sanskog kantona. Uglavnom su organizatori obrazovanja sve srednje škole i dio osnovnih škola, te oko 20 ustanova obrazovanja odraslih.

Sistemska obuka za edukaciju osoblja koje rade u procesu obrazovanja odraslih ne postoji.

Usvojen je Zakon o obrazovanju odraslih („Službeni glasnik Unsko-sanskog kantona broj: 10/13) i svi propisani podzakonski akti.

2.2. Ministarstvo obrazovanja, znanosti, kulture i športa Srednjobosanskog kantona

Ministarstvo obrazovanja, znanosti, kulture i športa je prosljedilo kratku informaciju u vezi provedbe Okvirnog zakona o srednjem strukovnom obrazovanju i obuci. Ministarstvo obrazovanja, znanosti, kulture i športa Srednjobosanskog kantona će za 2016.godinu pripremiti nove materijale kako bi Zakon bio usvojen kao Nacrt. Prema navodima nadležne vlasti Vlada Srednjobosanskog kantona priprema sveopću Strategiju , tako da će planirana Strategija obuhvatiti i elemente Strateške platforme razvoja obrazovanja odraslih u kontekstu cjeloživotnog učenja u Bosni i Hercegovini.

2.3. Ministarstvo prosvjete, znanosti, kulture i športa Županije Posavske

Kada je u pitanju obveza donošenja vlastitih zakona o srednjem strukovnom obrazovanju i obuci na temelju Okvirnog zakona u Bosni i Hercegovini, Županija Posavska se odlučila na izmjenu i dopunu postojećeg Zakona o srednjem školstvu obzirom da u toj županiji nije odvojeno opće i strukovno obrazovanje, odnosno škole su mješovitog tipa, tj. opće i strukovno obrazovanje se izvodi u istim školama. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o srednjem školstvu ima sve bitne odrednice Okvirnog zakona o srednjem strukovnom obrazovanju i obuci u BiH i objavljen je u „Narodnim novinama Županije Posavske“ u broju 4/11.

Donošenjem Odluke o osnivanju Tripartitnog vijeća za srednje strukovno obrazovanje („Narodne novine Županije Posavske“, broj 6/14) stvoreni su uvjeti za formiranje tripartitnih savjetodavnih vijeća koji bi trebali doprinijeti boljem usklađivanju potreba i zahtjeva tržišta rada s potrebom osnivanja i organiziranja institucija za stručno obrazovanje, odnosno uspostavi efikasnije mreže srednjih škola, te jačanju veze između škole i lokalnog tržišta rada.

Na području Županije Posavske do sada nije bilo zahtjeva od strane škole ili roditelja za obrazovanjem kraćim od tri godine, ali su Člankom 8. Zakona o srednjem školstvu („Narodne

novine Županije Posavske“, broj 3/04, 4/4, 3/8, 8/8, 4/11, 7/12 i 10/13) definirani programi srednjeg školstva među kojima su i programi za stjecanje niže stručne spreme. Programima za stjecanje srednje školske, srednje stručne i niže stručne spreme stječu znanja i sposobnosti za rad i nastavak školovanja. Programima osposobljavanja i usavršavanja dopunjuju se stečena znanja, sposobnosti i vještine.

Modularni nastavni planovi i programi čine 50% nastavnih planova i programa koji se primjenjuju u srednjim strukovnom školama Županije Posavske.

Autonomija škole (članak 12) Kada su u pitanju modularni nastavni planovi i programi nastavnici u Županiji Posavskoj su kroz rad stručnih aktiva dali puni doprinos u izradi nastavnih planova i programa i do sada je bilo nekoliko izmjena nastavnog plana i programa pojedinih zanimanja (ekonomski tehničar-financijsko-računovodstveni smjer; ekonomski tehničar-komercijalni smjer i poslovno-pravni tehničar).

Zvaničnog udruživanje škola na području Županije Posavske nije bilo, ali su nastavnici rad u Županijskim stručnim aktivima uspostavili profesionalnu suradnju i razmjenu iskustva u pogledu nastavnih planova i programa.

Svaka škola na području Županije je formirala Savjetodavno vijeće, koje je izabrano od dva predstavnika lokalnog tržišta rada, a u vezi je s obrazovnjem određenih profila zanimanja, te predstavnika odgovarajućih strukovnih predmeta.

Provedba Strateške platforme

Obrazovanje i obuka odraslih vezana je za aktivnosti Srednje strukovne škole u Orašju i Školskog centra „Fra Martin Nedić“, koji trenutno izvode programe dokvalifikacije, prekvalifikacije i profesionalne obuke s ciljem lakšeg socijalnog uključivanja i smanjenja nezaposlenosti. Obrazovanje odraslih se organizira u srednjim školama za sva zanimanja koja se provode u školi, osim za zanimanje medicinska sestra/tehničar (za ovo zanimanje mogu se obrazovati samo redoviti učenici), po nastavnom planu i programu prilagođenom obrazovanju odraslih.

Pedagozi i predstavnici Ministarstva su uključeni u projekt koji treba pokrenuti rješavanje područja obrazovanja odraslih, kako na prostoru Županije Posavske tako i na prostoru čitave Bosne i Hercegovine.

Za sada obrazovanje odraslih regulirano je člancima 28., 29., 30., i 31., Zakona o srednjem školstvu („Narodne novine Županije Posavske“, broj 3/04, 4/04, 3/08, 8/08, 4/11, 7/12 i 10/13), Pravilnikom o nastavnom planu i programu za osnovno obrazovanje odraslih („Narodne novine Županije Posavske“, broj 4/99) i Pravilnikom o uvjetima i načinu izvođenja i stjecanja srednjoškolskog obrazovanja odraslih („Narodne novine Županije Posavske“, broj: 5/98, 5/99, 9/8).

2.4. Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta Tuzlanskog kantona

Zakon o srednjem obrazovanju i odgoju, koji je prema navodima nadležne obrazovne vlasti usklađen sa Okvirnim zakonom o srednjem strukovnom obrazovanju i obuci u Bosni i Hercegovini, usvojen je u prosincu 2011.godine, a objavljen u „Službenim novinama

Tuzlanskog kantona“ broj: 17/11. Pored toga, u srpnju 2015.godine usvojen je i Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o srednjem obrazovanju i dogoju, i objavljen u „Službenim novinama Tuzlanskog kantona“ broj: 9/15.

Tripartitino savjetodavno vijeće Tuzlanskog kantona je osnovano Odlukom Vlade Tuzlanskog kantona u travnju 2012. godine i radi u punom kapacitetu.

Na području ovog kantona ne postoje nastavni planovi i programi u trajanju kraćem od tri godine za obavljanje manje složenih zanimanja.

Od ukupnog broja nastavnih planova i programa, 50% su modularni nastavni planovi i programi, s tim što se poduzimaju dalje aktivnosti na povećanju ovog procenta. Kada je u pitanju jezik na kojem se izvodi nastava, trenutno se u Tuzlanskom kantonu jedino u Međunarodnoj srednjoj školi Tuzla dio nastave izvodi na engleskom jeziku, uz odobrenje Ministarstva, dok se u ostalim školama nastava izvodi na službenim jezicima u Bosni i Hercegovini.

Člankom 41. Zakona o srednjem obrazovanju i odgoju propisano je da nastavne planove i programe donosi Ministarstvo na prijedlog Pedagoškog zavoda Tuzlanskog kantona i stručnih aktiva škola. Međutim, u praksi, prilikom izrade nastavnih planova i programa stručni aktivni najčešće konzultiraju poslodavce odgovarajuće struke, kako bi nastavni sadržaji bili kreirani na način da učenici po završetku obrazovanja steknu vještine i kompetencije koje su poslodavcima nužne. Pored toga nastavni planovi i programi su fleksibilni u dovoljnoj mjeri, obzirom da omogućavaju do 30% slobode u izmjeni sadržaja kod samog planiranja i programiranja nastavnih sadržaja na razini škole, tako da postoji mogućnost da se škole vrlo brzo prilagode promjenama na tržištu rada.

Na području Tuzlanskog kantona nema primjera udruživanja srednjih stručnih škola.

Savjetodavna vijeća na razini škola se ne uspostavljaju željenom dinamikom. Naime, do sada su ukupno dvije stručne škole uspjele uspostaviti savjetodavna vijeća.

Provedba Strateške platforme

Prema navodima nadležne obrazovne vlasti u Tuzlanskom kantonu ne postoje posebni programi za obrazovanje odraslih, nego se obrazovanje odraslih odvija po postojećim programima po kojima se obrazuju redoviti učenici u srednjim školama.

Kada je u pitanju upisna politika u srednjim strukovnim školama, prilikom kreiranja upisne politike na razini škole, Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta Tuzlanskog kantona zahtijeva da škole uključe lokalna udruženja poslodavaca, kako bi se, u što je moguće većoj mjeri, odgovorilo na potrebe tržišta rada.

Najčešći organizatori obrazovanja odraslih u Tuzlanskom kantonu su osnove i srednje škole, a registrirana su i tri centra za obrazovanje odraslih u privatnom vlasništvu.

U Tuzlanskom kantonu do sada nisu organizirane posebne edukacije za osoblje koje provodi programe obrazovanja odraslih, ali su u narednom razdoblju planira sustavna edukacija nastavnika.

Zakon o obrazovanju odraslih u Tuzlanskom kantonu usvojen je na sjednici Skupštine Tuzlanskog kantona u srpnju 2015. godine, objavljen je u „Službenim novinama Tuzlanskog kantona“ broj: 9/15, i stupio je na snagu 26.8.2015. godine.

2.5. Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport Zeničko-dobojskog kantona

Prema navodima nadležne obrazovne vlasti, pravno uređenje srednjeg strukovnog obrazovanja i obuke u smislu usuglašavanja sa odredbama Okvirnog zakona, Zeničko-dobojski kanton je izvršio donošenjem Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o srednjoj školi. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o srednjoj školi, kojim je oblast srednjeg strukovnog obrazovanja i obuke usuglašena sa Okvirnim zakonom, donosen je u prosincu 2009. godine („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“ broj: 19/2009), a stupio je na snagu 8.1.2010. godine).

U Zeničko-dobojskom kantonu nije formirano tripartitno vijeće.

Obrazovanje i obuka kraća od tri godine nije praksa u srednjim strukovnim školama Zeničko-dobojskog kantona, mada postoji zakonski temelj za isto.

Od ukupnog broja nastavnih planova i programa u upotrebi, procent primjene modularnih nastavnih planova i programa je nešto manji od 20%. Pozitivni primjeri su škole koje su bile uključene u EU VET projekte, što im je omogućilo da kroz projektna financijska sredstva dobiju nužnu opremu i obuču nastavnike za primjenu modularnih nastavnih programa, tako da neke od tih škola skoro cjelokupnu nastavu realiziraju po modularnim nastavnim planovima i programima. Zanimanja za koja se učenici obrazuju po modularnim programima su: frizer; tekstilni tehničar; krojač, obućar; elektrotehničar računarstva; električar; tehničar za mehatroniku; automehaničar; instalater; zavarivač; obrađivač metala rezanjem; zidar-fasader-izolater; keramičar-teracer; monter suhe gradnje; armirač-betonirac; tesar-krovopokrivač; vozač motornih vozila; tehničar drumskog saobraćaja; poljoprivredni tehničar; ekološki tehničar; cvjećar-vrtlar; veterinarski tehničar; ugostiteljski tehničar; konobar; kuhar; prehrambeni tehničar; mesar; pekar; poslovno pravni tehničar; trgovac; prodavač.

Nastava se realizira na jezicima konstitutivnih naroda, a u međunarodnoj srednjoj školi i na engleskom jeziku.

Škola surađuje sa lokalnim tržištem rada u smislu praćenja potreba lokalnog tržišta rada za kadrovima (upisna politika), ali i kod osmišljavanja dijela nastavnog plana i programa (30%) koji se izrađuje u školi i koji uzima u obzir potrebe lokalnog tržišta rada.

U Zeničko-dobojskom kantonu nije bilo primjera formalnog udruživanja škola radi ostvarivanja određenih zajedničkih interesa. Međusobna suradnja, razmjena iskustva u pogledu nastavnih planova i programa, nastavnih metoda i slično se odvija na neformalnoj osnovi.

Postoje primjeri formiranja savjetodavnih vijeća i izuzetno dobre suradnje škole i privrednika iz lokalne zajednice, a što doprinosi povećanju kvaliteta obrazovanja i adekvatnijem odgovoru na potrebe lokalnog tržišta rada.

Provedba Strateške platforme

Zeničko-dobojski kanton je donio Zakon o obrazovanju odraslih („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 5/14) kojim je predviđena mogućnost da i srednje strukovne škole budu organizatori obrazovanja odraslih.

Srednje strukovne škole imaju dugu tradiciju provođenja programa obrazovanja odraslih i realizacijom ovih programa su se bavile i prije donošenja posebnog zakona o obrazovanju odraslih. Naime, Zakonom o srednjoj školi bila je predviđena mogućnost da škole realiziraju programe obrazovanja odraslih, što je dobar dio škola i provodio.

Donošenjem Zakona o obrazovanju odraslih, između ostalog, otvorena je mogućnost da se osnivaju specijalizirane ustanove za obrazovanje odraslih, centri za obrazovne odraslih, ali je i dalje ostavljena mogućnost školama da se, pored obrazovanja djece i mladih, bave i obrazovanjem odraslih. Imajući u vidu da postojeće škole imaju potrebne materijalno-tehničke i kadrovske uvjete za realizaciju programa, za očekivati je da u prvim godinama provedbe Zakona o obrazovanju odraslih škole budu najozbiljniji organizatori obrazovanja odraslih.

2.6. Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport Bosansko-podrinjskog kantona Goražde

Prema navodima nadležnih obrazovnih vlasti, sukladno Zakonu o srednjem obrazovanju i odgoju (članak 28.) tripartitno savjetodavno vijeće je formirano Odlukom Vlade Bosansko-podrinjskog kantona Goražde broj: 03-05-1387/11 od 9.9.2011. godine i broji 9 članova, a članovi su odabrani sukladno Zakonu o srednjem obrazovanju i odgoju.

Zakon o srednjem obrazovanju i odgoju Bosansko-podrinjskog kantona Goražde je predvidio mogućnost srednjeg obrazovanja u trajanju od dvije godine za stjecanje zanimanja I i II stupnja za učenike koji iz određenih razloga ne mogu završiti srednju školu u trajanju od tri odnosno četiri godine, međutim u praksi nije iskazana potreba za redovitim srednjim obrazovanjem kraćim od tri, odnosno četiri godine.

Modularni nastavni planovi i programi se primjenjuju za sva ona zvanja i zanimanja za koja se obrazuju učenici na prostoru Bosansko-podrinjskog kantona Goražde, za koje je od strane EU VET-a urađen nastavni plan i program. Za više od 50% stručnih zvanja u srednjoj strukovnoj školi učenici se obrazuju po modularnim nastavnim planovima (ekonomska struka, trgovinska, poljoprivredna, kemijska, ugostiteljska, uslužna...).

Člankom 7 u stavku (2) Zakona o srednjem obrazovanju i odgoju Bosansko-podrinjskog kantona Goražde, precizirano je da se nastava izvodi na službenim jezicima Bosne i Hercegovine: bosanskom, hrvatskom i srpskom jeziku, uz upotrebu oba službena pisma (latinica i ćirilica), a u zavisnosti od potreba učenika, u upotrebi je i znakovno pismo.

Strukovna škola surađuje sa predstavnicima tržišta rada preko tripartitnog vijeća, odnosno njegovih članova. Primjeri iz prakse na Kantonu vezani su za lokalnu privredu i potrebe firmi koje rade na ovom prostoru. Nastavni planovi i programi su prilagođeni i rađeni u suradnji sa privrednicima za sljedeća zvanja: strojarski tehničar na CNN mašinama, strojarski tehničar konstruktor na računaru, kemijsko tehnološki tehničar, krojač operater na CNC mašinama i drugi, dakle za sva ona zanimanja i zvanja za koja postoji interes lokalne privrede, nastavni planovi i programi se prilagođavaju njihovim potrebama.

Škole se udružuju u cilju međusobne suradnje, posebno u djelu obrazovanja kadrova III i IV stupnja, takozvane vertikalne prohodnosti i mogućnosti nastavka obrazovanja u IV stupnju, kao na primjer: operatera na CNC mašinama, III stupanj obrazuje srednja Strukovna škola, a strojarskog tehničara na CNC strojevima, IV stupnja, obrazuje Srednja tehnička škola. Ove dvije škole imaju čvrstu suradnju u pogledu razmjene iskustava, korištenje istih radionica za prkatičnu nastavu, laboratorije, nastavnike i sve drugo što je u interesu unaprjeđenja rada sa učenicima.

Na prostoru Bosansko-podrinjskog kantona Goražde je jedna strukovna škola, te stoga nema potrebe za uspostavljanjem Savjedovanog vijeća, budući da je temeljem Zakona o srednjem obrazovanju i odgoju formirano Tripartitno vijeće.

Vlastiti Zakon iz oblasti srednjeg strukovnog obrazovanja i obuke je u okviru Zakona o srednjem obrazovanju i odgoju donesen od strane Skupštine Bosansko-podrinjskog kantona Goražde 1.7.2015. godine. „Službene novine Bosansko-podrinjskog kantona Goražde“ broj: 10/11 i prema navodima nadležne obrazovne vlasti u potpunosti je prilagođen Okvirnom zakonu.

Provedba Strateške platforme

Zakon o obrazovanju odraslih je uvojen od strane Skupštine Bosansko-podrinjskog kantona Goražde dana 12.05.2015. godine i objavljen je u „Službenim novinama Bosansko-podrinjskog kantona Goražde“, broj: 5/15.

U Bosansko-podrinjskom kantonu Goražde prema navodima nadležne obrazovne vlasti prostoje programi obrazovanja odraslih u okviru srednjih strukovnih škola, a novi programi se razvijaju u zavisnosti od potreba i zahtjeva poslodavaca, odnosno tržišta rada.

Redovito se razmjenjuju podaci o upisnoj politici i potrebama na tržištu rada preko članova tripartitnog vijeća, zatim neposrednim kontaktima sa poslodavcima i organiziranjem javnih rasprava u okviru provođenja upisne politike.

Inicijativa za obrazovanje odraslih uglavnom dolazi od strane lokalnih poslodavaca, zatim kroz različite projekte prekvalifikacije i dokvalifikacije koju organizira Kantonalna služba zapošljavnaja, ovisno o potrebi lokalne privrede.

Obuku za programe obrazovanja odraslih obavljaju kvalificirani nastavnici koji su uposleni u srednjim školama na području Kantona.

2.7. Ministarstvo prosvjete, znanosti, kulture i športa Hercegovačko-neretvanske županije

U Heregovačkoj-neretvanskoj županiji nisu formirana tripartitna vijeća. Uvjeti osnivanja, nadležnosti i način rada tripartitnih vijeća su predviđeni u radnoj verziji Zakona o srednjem strukovnom obrazovanju.

Postojeći Zakon o srednjem obrazovanju omogućava stjecanje niže stručne spreme u trajanju od jedne do dvije godine, ali u praksi nema redovitih učenika koji se školuju ovim programima. Doneseno je više programa osposobljavnaja iz različitih područja rada, a njihovo

trajanje ne može biti kraće od 150 sati, osim kada je riječ o osposobljavanju za jednu ili manji broj radnih aktivnosti koje se stječu pretežno individualnim nastavnim radom.

Modularni programi se primjenjuju u više škola u Heregovačko-neretvanskoj županiji, i to u sljedećim područjima rada: građevina i medicinska škola (najviše učenika), zatim tekstilna, prometna i poljoprivredna škola. U ukupnom broju nastavnih planova i programa udjel modularnih je 6, 7%.

Važeći zakonski propisi daju mogućnost da se sadržaji utvrđeni nastavnim planom i programom izučavaju na jezicima konstitutivnih naroda, kao i na nekom od svjetskih jezika uz odobrenje ministarstva.

Suradnja strukovnih škola i predstavnika tržišta rada je povremena i kratkotrajna i nije uključivala zahtjeve za izradu posebnih nastavnih planova i programa.

Nema primjera udruživanja škola, iako postoji kratkotrajna i povremena aktivnost udruživanja škola pri sudjelovanju na nekim projektnim aktivnostima koje iziskuju suradnju škola, razmjenu iskustava iz nastavne prakse, izvođenje oglednih sati, i slično.

U srednjim školama na području Županije nema osnovanih savjetodavnih vijeća.

Radna verzija županijskog zakona o strukovnom obrazovanju i obuci je urađena i prosljeđena aktivima ravnatelja na upoznavanje, a nakon prikupljenih sugestija i primjedbi ovaj dokument će biti upućen na daljnju proceduru.

Provedba Strateške platforme

Programi srednjoškolskog obrazovanja odraslih se izvode u okviru srednjih javnih i privatnih škola, te ustanova. Njih čine programi za stjecanje srednje škole i srednje stručne spreme, programi prekvalifikacije, programi osposobljavanja i programi usavršavanja. Prema navodima nadležne obrazovne vlasti obrazovna ponuda za odrasle polaznike je svake godine bogatija.

Što se tiče potreba za obukom, Ministarstvo prima informativne preglede Službe za zapošljavanje Hercegovačko-neretvanske županije, koji se koriste u svrhu planiranja upisa u srednje škole, fakultete i drugo, kao i za poticanje novih programa za obrazovanje odraslih.

Pored škola, formalnim obrazovanjem se bavi Ustanova za obrazovanje odraslih „Socijalno-edukativni centar“- Poslovna jedinica Mostar (SEC). Nakon završetka programa polaznici dobivaju javne isprave koje se upisuju u radnu knjižicu. Neformalnim izvanškolskim obrazovanjem se bavi Zavod za zapošljavanje, kao posrednik, te brojne gospodarske i nevladine udruge.

U prošloj godini zatraženo je raspisivanje natječaja u 17 javnih škola za prijam 1898 odraslih u 63 programa za strukovna četvorogodišnja i trogodišnja zanimanja, te za oko 400 polaznika osposobljavanja, usavršavanja, stjecanja srednje stručne spreme, prekvalifikacija u dvije privatne škole s pravom javnosti.

Kada je u pitanju andragoška obuka, u predhodnom razdoblju je Ustanova za obrazovanje odraslih „Socijalno-edukativni centar“ (SEC) organizirala obuku za osoblje koje provodi programe osposobljavanja.

Poseban zakon o obrazovanju odraslih nije donesen. Planom rada ministarstva je planirano njegovo donošenje do kraja 2015.godine.

Trenutno se djelatnost obrazovanja obavlja po sljedećim propisima: Zakon o srednjoškolskom odgoju i obrazovanju („Narodne novine HNŽ“ broj: 8/00, 4/04, 5/04 i 8/06); Pedagoški standardi i normativi srednjeg školstva u Hercegovačkoj-neretvanskoj županiji (Narodne novine HNŽ“, broj: 5/4); Pravilnik o polaganju ispita u srednjim školama za polaznike („Narodne novine HNŽ“, broj: 8/00); Naputak o uvjetima i načinu obrazovanja za stjecanje zvanja majstor („Narodne novine HNŽ“, broj: 8/00).

2.8. Ministarstvo prosvjete, znanosti, kulture i športa Zapadnohercegovačke županije

Postoji mogućnost da nadležne obrazovne vlasti mogu utvrditi obrazovanje i obuku kraće od tri godine, za obavljanje manje složenih poslova kao i vrstu stečene kvalifikacije prema srodnom zanimanju (na primjer: pomoćni prodavač, pomoćni bravar i slično).

Poštuje se zakonska odredba o jezicima konstitutivnih naroda.

Strukovne škole surađaju s predstavnicima tržišta rada i uvode se nova zanimanja koje tržište rada traži, a ukidaju se ona za koja nema potreba.

Nema formalnog udruživanja škola u cilju uspostavljanja profesionalne suradnje, razmjene iskustva u pogledu nastavnih planova i programa, nastavnih metoda i slično, ali neformalna suradnja u ovim pitanjima postoji.

Usvojen je zakon o srednjem strukovnom obrazovanju i obuci u Županiji Zapadnohercegovačkoj („Narodne novine Županije Zapadnohercegovačke“, broj: 22/13 dana 22. 12.2013.godine).

Provedba Strateške platforme

Usvojen je poseban Zakon o obrazovanju odraslih i objavljen u („Narodnim novinama Županije Zapadnohercegovačke“, broj: 17/15 dana 16.7.2015.godine).

Postoje programi obrazovanja odraslih u okviru srednjih strukovnih škola. Postoji razmjena informacija o kretanjima na tržištu rada, a u cilju kreiranja upisne politike i novih programa obrazovanja odraslih.

Najčešći organizatori obrazovanja odraslih su srednje strukovne škole. Nema posebnih edukacija za osoblje koje provodi programe obrazovanja odraslih, ali nadležna obrazovna vlast smatra da je potrebno ove programe organizirati.

2.9. Ministarstvo za obrazovanje, nauku i mlade Kantona Sarajevo

Za osiguranje veza između srednjeg strukovnog obrazovanja i obuke i tržišta rada Okvirni zakon predviđa osnivanje tripartitnih vijeća. Prema navodima nadležne obrazovne vlasti, ova

odredba je ugrađena u Zakon o srednjem obrazovanju Kantona Sarajevo, ali tripartitno vijeće još nije uspostavljeno na razini Kantona. Prema navodima nadležne obrazovne vlasti, ministarstvo će uložiti napore kako bi u narednom razdoblju uspostavili tripartitno vijeće, a aktom o uspostavljanju bit će definiran njegov ustroj, nadležnosti i način rada.

Strukovno obrazovanje i obuka u školama Kantona Sarajevo, uglavnom, traje 3 ili 4 godine. Za zanimanja u trajanju dvije ili jednu godinu nema interesa učenika, te se za takva zanimanja ne obučavaju učenici u redovitom/formalnom obrazovanju. Ima slučajeva kada škole, na temelju sporazuma sa privrednim subjektima, uz potporu Ministarstva za obrazovanje, nauku i mlade, organiziraju obuku za dokvalifikaciju ili prekvalifikaciju u obliku kursne nastave. Željeznički školski centar ima mogućnost školovanja za II stupanj obrazovanja za zanimanje čuvar pruga, ali se ne upisuju učenici za to zanimanje. U specijalnim školama se školuju učenici za II stupanj obrazovanja, mada njihovo obrazovanje i osposobljavanje može da traje i tri godine.

Modularni nastavni planovi i programi se primjenjuju u četiri strukovne škole (oko 18,5% učenika srednjih strukovnih škola), tri škole su odustale od ovih nastavnih planova i programa, a u dvije se djelimično primjenjuju. Primjer dobre prakse u ovom segmentu je Srednja škola poljoprivrede, prehrane, veterine i uslužnih djelatnosti koja svoje proizvode iz školskih radionica prodaje u maloprodajnim objektima, a sredstva koja na taj način stječe usmjerava za kupovinu prehrambenih roba za potrebe praktične nastave.

Za porodicu zanimanja poljoprivreda i prehrana hrane (10 zanimanja) urađeni su standardi zanimanja, kao važan dokument za unaprjeđenje i osuvremenjivanje nastavnih planova i programa sa ciljem što tješnje povezanosti sa tržištem rada.

U Kantonu Sarajevo egzistiraju srednje škole za učenike sa posebnim obrazovnim potrebama, a u sklopu inkluzivnog obrazovanja. U ostalim školama se donose individualno prilagođeni nastavni planovi i programi za svakog učenika.

Stavak (5) članka 8. Okvirnog zakona se primjenjuje u Kantonu Sarajevo na način da se programi realiziraju na jezicima konstitutivnih naroda Bosne i Hercegovine, a u nekim školama i na engleskom, njemačkom i turskom jeziku, uz predhodnu suglasnost nadležnog ministra.

Srednja škola uživa samostalnost u pedagoškom radu te autonomiju u okviru zakonskih i podzakonskih akata, da osmišljava, predlaže i realizira obrazovne sadržaje koji proizilaze iz veze škole sa lokalnim tržištem rada (Članak 32. Zakona o srednjem obrazovanju „Službene novine Kantona Sarajevo“ broj. 23/10). Srednje škole u Kantonu Sarajevo koriste ovu mogućnost, te u suradnji sa zainteresiranim privrednim subjektima razvijaju programe obuke. Primjeri dobre prakse su Srednja škola poljoprivrede, prehrane, veterine i uslužnih djelatnosti, Željeznički školski centar, Srednja škola metalških zanimanja, Srednja mašinska tehnička škola, Srednjoškolski centar Hadžići, Srednja škola za okoliš i drvni dizajn.

U Kantonu Sarajevo je formirana Zajednica srednjih škola koja djeluje u skladu sa svojim planom. Srednje škole za strukovno obrazovanje i obuku se povezuju sa srodnim školama u drugim dijelovima Bosne i Hercegovine i okruženju radi razvoja suradnje i razmjene iskustava.

U većini srednjih škola formirana su savjetodavna vijeća. Prema informacijama određenih škola Savjetodavna vijeća nemaju utjecaj na planiranje sadržaja programa koja se tiču obuke sa ciljem povezivanja sa lokalnim tržištem rada, ali sudjeluju u predlaganju upisa učenika u srednje škole.

U Kantonu Sarajevo ne postoji poseban zakon za srednje strukovno obrazovanje i obuku. Odredbe Okvirnog zakona su u potpunosti integrirane u Zakon o srednjem obrazovanju Kantona Sarajevo („Službene novine Kantona Sarajevo“, br.23/10).

Provedba Strateške platforme

Na 7. radnoj sjednici Skupštine Kantona Sarajevo, dana 9.10.2015.godine, zastupnici su usvojili Zakon o obrazovanju odraslih u Kantonu Sarajevo kojim se prvi put uređuje i definira proces cjeloživotnog učenja, načini i verifikacija kvalifikacija, dokvalifikacija radne snage za potrebe tržišta rada. Također se brojnim nezaposlenim licima daje mogućnost stjecanja prvog zanimanja.

Posebni programi obrazovanja odraslih u srednjim školama za stručno obrazovanje i obuku ne postoje, već se programi za redovno školovanje prilagođavaju i realizira se obuka po skraćenom programu, a ispiti se polažu u propisanim ispitnim rokovima pred komisijom.

Donošenjem Zakona o obrazovanju odraslih uredit će se pitanje kreiranja upisne politike i novih programa obrazovanja odraslih.

U srednjim školama za strukovno obrazovanje i obuku koje ispunjavaju odgovarajuće uvjete mogu se izvanredno obrazovati polaznici za V stupanj (nakon stečenih uvjeta), za stjecanje zvanja majstora, specijaliste, instruktora i poslovođe. Odgovarajuće zvanje V stupnja stječe se na temelju uspješnog savladavanja nastavnog plana i programa koji se po pravilu realizira u trajanju od najmanje jedne godine putem obveznog pohađanja nastave i položenih ispita.

Program strukovnog obrazovanja i obuke može se realizirati po principu kondenzovane nastave, putem instruktivne nastave u trajanju od najmanje jedne četvrtine sati predviđenih nastavnim planom i programom, a uz suglasnost ministra.

- Organiziranje nastave, način polaganja ispita i druga pitanja značajna za stjecanje majstorskih zvanja za obrtnička zanimanja, prema navodima obrazovne vlasti, će se realizirati u skladu sa Zakonom o obrtu i drugim aktima relevantnim za tu oblast.

- Upis izvanrednih učenika (odraslih) koji polažu razred u cjelini obavlja se nakon objavljivanja javnog natječaja na početku školske godine, a prijam zahtjeva i upis izvanrednih učenika za prekvalifikaciju, polaganje predmetnih, dopunskih, završnih i maturalnih ispita će se vršiti najkasnije trideset (30) dana prije početka svakog ispitnog roka (siječanj-ski-veljača, lipanj-ski i kolovoz-rujanski).

- Izvanredni učenici obvezni su pohađati instruktivno-konzultativnu nastavu. Fond sati ove nastave za svaki predmet pojedinačno se utvrđuje odlukom nastavničkog vijeća u skladu sa relevantnošću predmeta za određeno zanimanje i u ukupnom zbroju ne može biti manji od 15% fonda sati propisanog nastavnim planom i programom za predmete koje je kandidat obvezan polagati.

2.10. Ministarstvo znanosti, prosvjete, kulture i športa Kantona 10

Zakon o srednjem strukovnom obrazovanju i obuci u Hercegbosanskoj županiji, prema tvrdnji nadležne obrazovne vlasti je u proceduri donošenja. Iz navedenog razloga Ministarstvo nije dostavilo podatke koji se odnose na provedbu Okvirnog zakona o srednjem strukovnom obrazovanju i obuci, te Strateške platforme.

3. Stanje i dinamika usvajanja zakona u oblasti srednjeg strukovnog obrazovanja i obuke u Republici Srpskoj

U zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o srednjem obrazovanju i vaspitanju („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj:106/09), prema navodima nadležne obrazovne vlasti, stvoren je zakonski temelj za osnivanje tripartitnih vijeća i formiranje istih je u tijeku.

Definiranje obrazovanja i obuke kraće od tri godine, te vrste stečene kvalifikacije prema srodnom zanimanju postoji u praksi, najčešće na zahtjev poslovnih subjekata. Zakon omogućava u školi realizaciju i odgovarajućih programa stručnog obrazovanja II stupnja stručne spreme.

Modularni nastavni planovi i programi se primjenjuju u svim srednjim strukovnim školama (100%). Postoje primjeri dobre prakse, kao i prilagođeni programi za obrazovanje djece sa posebnim potrebama u srednjim strukovnim školama.

Člankom 9. Zakona o srednjem obrazovanju („Službeni glasnik Republika Srpska“, 74/08, 106/09, 104/11 i 33/14), propisano je da se nastava u srednjem obrazovanju izvodi na službenim jezicima konstitutivnih naroda, uz uporabu oba službena pisma, ćirilice i latinice. U školama se ne može vršiti diskriminacija učenika pri prijemu, sudjelovanju u aktivnostima škole ili bilo kojoj drugoj odluci koja se odnosi na tog učenika, na temelju toga što u školi, u pisanom ili usmenom izražavanju, koristi bilo koji od jezika konstitutivnih naroda.

Na inicijativu predstavnika tržišta rada, povećan je udio sati praktične nastave za zanimanje drvni tehničar, u struci šumarstvo i obrada drveta, a također je donesen novi nastavni plan i program za zanimanje agroturistički tehničar, u struci poljoprivreda i prerada hrane.

Srednje škole su međusobno povezane u sedam regionalnih aktiva u Republici Srpskoj (Semberija, Dobojski, Prijedor, Banja Luka, Sarajevsko-Romanijska, Istočno-Hercegovska i Biračko-Zvornička). Također, člankom 19. Zakona o srednjem obrazovanju i vaspitanju, propisano je da škole mogu surađivati i udruživati se u ostvarivanju zajedničkih interesa, pod uvjetom da svaka škola zadrži svoj pravni status.

Jedan broj škola je formirao savjetodavna vijeća, a u nekim školama formiranje savjetodavnih vijeća je u tijeku.

Republika Srpska je donijela Zakon o srednjem obrazovanju i vaspitanju („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 74/08 i 106/09 i 104/11). Ovim zakonom je uređena djelatnost srednjeg obrazovanja i odgoja, koji obuhvata različite vrste i oblike obrazovanja kojim se nakon završene osnovne škole stječu znanja i sposobnosti potrebni za rad u struci i za daljnje obrazovanje pojedinca.

Provedba Strateške platforme

Srednje strukovne škole koje imaju odobrenje za realizaciju obrazovanja odraslih, polaznike obrazuju po programima obrazovanja odraslih. Programi za obrazovanje odraslih su razvijeni za sva zanimanja koja postoje u redovitom obrazovanju, s tim da su neke strukovne škole pokazale interesovanje za realizaciju programa, a neke nisu. Novi programi obrazovanja odraslih se razvijaju u skladu sa potrebama tržišta, a dinamika razvoja ovisi od zahtjeva i zainteresiranosti poslodavaca.

Doneseni su programi obrazovanja odraslih za srednje strukovno obrazovanje, prekvalifikaciju i dokvalifikaciju i to 37 programa za zanimanja III stupnja i 57 programa za zanimanja IV stupnja složenosti. Doneseno je 35 javno važećih programa osposobljavanja i tri programa usavršavanja. Programi obrazovanja odraslih se donose kontinuirano.

Ponuda programa obrazovanja odraslih zasnovana je na tržišnim principima. Broj polaznika po pojedinim zanimanjima nije unaprijed planiran. Ograničavajući faktor vezan za broj polaznika je ispunjenost uvjeta, odnosno kapaciteti organizatora obrazovanja odraslih. Prije utvrđivanja prijedloga programa, Zavod za obrazovne odraslih Republike Srpske prikuplja mišljenje nadležnih ministarstava, Zavoda za zapošljavanje Republike Srpske, agencija za posredovanja pri zapošljavanju, Privredne komore Republike Srpske i udruženja poslodavaca.

Najčešći organizatori obrazovanja odraslih u Republici Srpskoj su srednje strukovne škole.

Što se tiče andragoških stručnjaka i edukacije osoblja koje provodi obuku, Zavod ne raspolaže finansijskim sredstvima namjenjenim za edukaciju osoblja koje provodi programe obrazovanja odraslih, tako da se edukacije ne odvijaju kontinuirano. Andragoška usavršavanja u koja je bio uključen i Zavod organizirana su povremeno i za ograničen broj lica koja se bave obrazovanjem odraslih, a financirale su ih međunarodne organizacije.

Zakon o obrazovanju odraslih Republike Srpske je usvojen u 2009. godini.

4. Stanje i dinamika usvajanja zakona u oblasti srednjeg strukovnog obrazovanja i obuke u Vladi Brčko distrikta Bosne i Hercegovine

Prema navodima nadležne obrazovne vlasti, Vlada Brčko distrikta Bosne i Hercegovine je još 2009. godine formirala tripartitno savjetodavno vijeće, u čiji sastav ulaze: predsjednik sindikata Brčko distrikta Bosne i Hercegovine i jedan promjenjljivi član; predsjednik Udruge poslodavaca i dva promjenjljiva člana; Šef pododjela za srednje obrazovanje Brčko distrikta Bosne i Hercegovine; ravnatelji tri srednje škole i dva člana koje imenuje Pedagoška institucija Brčko distrikta Bosne i Hercegovine.

Člankom 10. Stavak (3) alineja c. Zakona o obrazovanju u osnovnim i srednjim školama u Brčko distriktu Bosne i Hercegovine propisano je da se u srednjim strukovnim školama mogu realizirati i odgovarajući programi strukovnog obrazovanja u trajanju od jedne do dvije godine, odnosno stjecanje obrazovanja I i II stupnja složenosti- obrazovanje kroz tečajevе, te specijalističko obrazovanje. Međutim ovaj vid obrazovanja nije u praksi zaživio.

Modularni nastavni planovi i programi se primjenjuju u sve tri strukovne škole, a jedna od njih je i pilot škola za provedbu programa u okviru strukovnog obrazovanja (takozvanog VET programa). Prilagođeni programi za obrazovanje djece sa posebnim potrebama postoje u JU Poljoprivredna i medicinska škola. U članku 13. Zakona o obrazovanju u osnovnim i srednjim školama u Brčko distriktu Bosne i Hercegovine je jasno definirano da su bosanski, hrvatski i srpski književni jezik, te latinično i ćirilično pismo u ravnopravnoj uporabi u nastavi i vannastavnim aktivnostima osnovnih i srednjih škola Brčko distrikta Bosne i Hercegovine.

Suradnja srednjih strukovnih škola i predstavnika tržišta rada ogleda se kroz rad tripartitnog savjetodavnog vijeća sa ciljem osiguranja povezanosti srednjeg strukovnog obrazovanja i

osposobljavanja sa tržištem rada. Člankom 29. Zakona o obrazovanju u osnovnim i srednjim školama u Brčko distriktu Bosne i Hercegovine, između ostalog je definirano da škola uživa određenu autonomiju, što osobito podrazumjeva slobodu škole da kreira i realizira dio obrazovnih sadržaja prema potrebama Brčko distrikta u skladu sa Okvirnim zakonom.

Na području Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine nema primjera udruživanja škola u cilju uspostavljanja profesionalne suradnje, razmjene iskustva u pogledu nastavnih planova i programa, nastavnih metoda i slično.

U Brčko distriktu Bosne i Hercegovine nisu uspostavljena savjetodavna vijeća koja se odnose na uključivanje predstavnika tržišta rada za obrazovnije određenih profila. Te aktivnosti su povjerene tripartitnom savjetodavnom vijeću.

U Brčko distriktu Bosne i Hercegovine, prema navodima nadležne vlasti, nije izrađen poseban zakon iz područja srednjeg strukovnog obrazovanja i obuke, ali su svi bitni elementi Okvirnog zakona ugrađeni u važeći Zakon o obrazovanju u osnovnim i srednjim školama Brčko distrikta Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik Brčko distrikta BiH“, broj 10/08).

Provedba Strateške platforme

Obrazovanje odraslih u Brčko distriktu Bosne i Hercegovine organizira se u skladu sa Pravilnikom o uvjetima i načinu obrazovanja odraslih u srednjim strukovnim školama Brčko distrikta Bosne i Hercegovine. Škole organiziraju obrazovanje odraslih u okviru svojih aktivnosti koje je verificirao Odjel za obrazovanje. Posebnih programa za obrazovnije odraslih u srednjim strukovnim školama nema.

Prema navodima nadležne obrazovne vlasti ne koriste se izvješća o kretanju na tržištu rada za kreiranje upisne politike i novih programa obrazovanja odraslih.

Organizatori obrazovanja odraslih su škole koje u okviru svojih registriranih aktivnosti obavljaju ovu vrstu djelatnosti.

U Brčko distriktu Bosne i Hercegovien je u suradnji sa međunarodnom organizacijom GIZ, a u sklopu projekta „Potpora obrazovanju odraslih“ izvršena edukacija određenog broja nastavnog osoblja i zaposlenika Pedagoške institucije. Projekat je sačinjavao pet modula.

Poseban zakon o obrazovanju odraslih još nije usvojen, ali je u 2009.godini urađen Nacrt Zakona koji se svake godine dograđivao.

U nastavku je Tablični prikazi dinamike usvajanja zakona u srednjem strukovnom obrazovanju i obuci i po svim razinama vlasti u Bosni i Hercegovini (Tablica 1)

Tablica 1. Pregled dinamike usvajanja zakona u srednjem strukovnom obrazovanju i obuci u Bosni i Hercegovini

<i>R.br.</i>	<i>Entitet/Kanton/Distrikt</i>	<i>Datum donošenja Zakona</i>	<i>Novine i datum objavljivanja Zakona</i>	<i>Datum stupanja na snagu</i>
1.	Republika Srpska	06.11.2009.	„Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 106/09, 08.11.2009.	16.11.2009.
2.	Zeničko-dobojski kanton	07.12.2009.	„Službene novine Zeničko –dobojskog Kantona“, broj 19/09, 31.12.2009	08.01.2010.
3.	Odjel za obrazovanje Vlade Brčko distrikta BiH	27.03.2008.	„Službeni glasnik Brčko distrikta BiH“, broj 10/08	24.04.2008.
4.	Unsko-sanski kanton	04.07.2012.	„Službeni glasnik Unsko-sanskog kantona“, broj 17/12	03.09.2012.
5.	Srednjobosanski kanton	Usvojen Nacrt zakona 21.8.2013.	-	-
6.	Posavska Županija	Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o srednjem školstvu od 28.06.2011. godine	„Narodne novine Županije Posavske“, broj:4/11	-
7.	Tuzlanski kanton	22.12.2012.	„Službene novine Tuzlanskog kantona“, broj: 17/11	siječanj 2012.
8.	Bosansko-podrinjski kanton Goražde	01.07.2011.	„Službene novine Bosansko-podrinjskog kantona Goražde“, broj 10/11	12.07.2012.
9.	Hercegovačko-neretvanska županija/kanton	Zakon je u fazi izrade	-	-
10.	Zapadnohercegovačka županija		Narodne novine Županije Zapadnohercegovačke , broj: 22/13	siječanj 2014.
11.	Kanton Sarajevo	01.09.2010.	Službene novine Kantona Sarajevo, broj:23/10	2.09.2010
12.	Kanton 10	Zakon u formi nacрта	-	-

5. Provedba Okvirnog zakona o srednjem strukovnom obrazovanju i obuci u Bosni i Hercegovini iz nadležnosti Agencije za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje

5.1. Pokretanje i praćenje procesa struktuiranja klasifikacije zanimanja

Agencija prikuplja podatke o zanimanjima koja su zastupljena u srednjim strukovnim školama u Bosni i Hercegovini putem informacijskog sustava srednjeg strukovnog obrazovanja. Prikupljeni i obrađeni podatci u školskoj 2010/11. godini su i objavljeni u publikaciji *Implementacija nastavnih planova i programa u Bosni i Hercegovini*. Predstavljani su pokazatelji o usklađenosti srednjeg strukovnog obrazovanja i klasifikacije zanimanja i ostali podaci važni za proces usklađivanja srednjeg strukovnog obrazovanja i tržišta rada.

Nadežna ministarstva obrazovanja uvode u srednje strukovno obrazovanje zanimanja koja nisu u okviru postojeće klasifikacije zanimanja. Agencija, kroz stalan proces prikupljanja i obrade podataka, prati promjene u strukturi zanimanja, kroz proces izrade standarda zanimanja daje izravan doprinos strukturiranju klasifikacija.

U budućnosti, ove aktivnosti Agencije treba uskladiti i sinkronizirati sa aktivnostima izrade Kvalifikacijskog okvira u Bosni i Hercegovini.

5.2. Standardi i ocjenjivanje

Kvalitet:

Uspostavljanje ciklusa osiguranja kvaliteta u VET-u u Bosni i Hercegovini, podrazumjeva povezanost faza planiranja, provođenja, ocjenjivanja/procjene/evaluacije i revizije/povratne sprege (sustava i provajdera). To svakako zahtijeva i razvijanje seta indikatora.

Agencija je započela razvoj informacijskog sustava srednjeg strukovnog obrazovanja i obuke. Prikupljaju se podatci sa osnovnim pokazateljima o školama, učenicima i nastavnim planovima i programima. Vršiti se obrada, komparacija i sinteza standardiziranih temeljnih pokazatelja. Ovim se stvaraju preduvjeti za uspostavljanje okvira sustava kvaliteta u srednjem strukovnom obrazovanju Bosne i Hercegovine. Treba istaknuti da je prikupljanje podataka i dalje otežano zbog sporog dostavljanja podataka.

Agencija je u suradnji s nadležnim obrazovnim vlastima izvršila evaluaciju primjene nastavnih planova i programa u Bosni i Hercegovini za 5 porodica zanimanja. Urađena je evaluacija za porodice: šumarstvo i obrada drveta; strojarstvo i obrada metala; geodezija i građevinarstvo; ugostiteljstvo i turizam; ekonomija, pravo i trgovina. Po završetku aktivnosti evaluacije održana je završna Konferencija i objavljena publikacija *Evaluacija nastavnih planova i programa u srednjem strukovnom obrazovanju u BiH* u kojoj su detaljno predstavljani rezultati, analize i preporuke.

Agencija je radila u okviru Stručnog tijela za unapređenje kontinuiranog profesionalnog razvoja odgajatelja, nastavnika i stručnih suradnika, u suradnji s nadležnim obrazovnim vlastima, na izradi *Modela za unapređenje sustava kontinuiranog profesionalnog razvoja odgajatelja, nastavnika i stručnih suradnika u Bosni i Hercegovini*.

Izrađen je Nacrt plana suradnje, koordinacije i mehanizmi izvještavanja za uspostavljanje partnerske mreže Agencije i zainteresiranih strana u oblasti srednjeg strukovnog obrazovanja (u daljnjem tekstu SSO) u Bosni i Hercegovini.

Stalnim aktivnostima Agencija radi na uspostavljanju i jačanju veza između strukovnog obrazovanja i tržišta rada. Agencija je organizirala niz sastanaka s predstavnicima ministarstava obrazovanja, pedagoških zavoda i tržišta rada na kojima su dogovarane zajedničke aktivnosti i mehanizmi za poboljšanje sistema SSO.

Predstavnici Agencije učestvovali su u radu velikog broja projekata, na konferencijama i stručnim skupovima koji su se bavili kvalitetom srednjeg strukovnog obrazovanja u Bosni i Hercegovini. Na svim stručnim skupovima vezanim za kvalitet, razvoj kurikuluma i kvalifikacija u SSO Bosne i Hercegovine, kada je pozvana, Agencija prezentira i promovira model diferenciranog razvoja kurikuluma u SSO temeljen na razvoju: standarda zanimanja, standarda kvalifikacija, obrazovnog standarda (Core curriculum) i standarda obuke/ učenja. Ovim se daje doprinos boljem razumijevanju i prihvatanju postupka razvoja kurikuluma temeljenog na ishodima učenja, metodom "odozgo na dole" ili "od izlaza ka ulazu", jasnijom spoznajom potrebe stvaranja čvršćih veza privrede/tržišta rada i obrazovanja i boljem razumijevanju značaja uspostavljanja, unaprjeđenja i opstojnosti sustava kvalitete u SSO u Bosni i Hercegovini.

Standardi i razvoj kurikuluma u SSO:

Prema navodima Agencije, diferencirani razvoj kurikuluma orijentiranog na ishode učenja je fazni proces sukcesivnog razvoja četiri standarda i to: standarda zanimanja, standarda kvalifikacija, obrazovnog standarda (Core curriculum) i standarda obuke/ učenja.

Imajući u vidu da je standard zanimanja kao "popis stručnih kompetencija", prvi korak u razvoju kurikuluma, da je on potreban preduvjet za razvoj standarda kvalifikacija, ali i osnova za razvoj modularnih nastavnih planova i programa, Agencija je započela rad na razvoju metodologije za izradu standarda zanimanja.

U saradnji sa EU VET 4 projektom izrađeno je 10 standarda zanimanja za zanimanja u oblasti poljoprivrede i prerade hrane. Na osnovu ovih standarda zanimanja urađena je revizija i usklađivanje postojećih modularnih nastavnih planova i programa.

Oslanjajući se na model diferenciranog razvoja kurikuluma, nastavljen je rad na razvoju i doradi metodologije i izradi standarda zanimanja. U 2014. godini, Agencija je, uz podršku USAID i GIZ projekata, razvila standarde zanimanja za šest zanimanja u tri porodice (konobar, kuhar, tapetar, tehničar za obradu drveta, varilac, strojarski tehničar – CNC). Za razliku od prethodnih, ovi standardi sadrže popis ključnih poslova, aktivnosti i pripadajućih indikatora/ potrebnih stručnih kompetencija (specifičnih i generičkih).

Poboljšana metodologija, struktura i sadržaj standarda zanimanja, te način opisivanja stručnih kompetencija, predstavljaju dobar temelj za sljedeće faze razvoja kvalifikacija, kurikuluma i/ili programa obuke.

U tijeku su aktivnosti pronalaženja mogućnosti za nastavak rada na razvoju standarda zanimanja.

Potrebno je ove aktivnosti Agencije što neposrednije povezati sa aktivnostima izrade Kvalifikacijskog okvira u Bosni i Hercegovini. Za to je nužno pronaći način usuglašavanja/koordinacije, omogućiti potrebne uvjete za realizaciju ciljeva, i preciznije podijeliti/delegirati zadatke i odgovornosti između ključnih nositelja/ institucija navedenih u Akcijskom planu za razvoj kvalifikacijskog okvira u Bosni i Hercegovini.

Uspostavljanje standarda učeničkih postignuća i ocjene stupnja njihovog uspjeha, uključujući i završni/maturski ispit:

Na temelju Pravilnika o organizaciji Agencije, Područna jedinica za srednje obrazovanje (POiS obrazovanje) u Sarajevu je nadležna za uspostavljanje standarda učeničkih postignuća. Za razinu srednjeg strukovnog obrazovanja u Bosni i Hercegovini nije bilo aktivnosti u ovom području.

Agencija za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje je u suradnji s Twinning partnerom, 2013. godine, izradila dokument pod radnim nazivom „Smjernice za izradu pravnih akata za provođenje eksterne mature u Bosni i Hercegovini“.

Smjernice za izradu pravnih akata za provođenje eksterne mature u srednjim školama u Bosni i Hercegovine sadrže prijedloge za reguliranje rada stručnih tijela - matusko povjerenstvo, matusko predmetno povjerenstvo, školsko matusko povjerenstvo, te prijedloge za matuski ispitni katalog i predmetni ispitni katalog, kao i poglavlja o polaganju mature, prijavi, odjavi, ispitima, ocjenjivanju, poboljšanju ocjene, kršenju pravila, zaštiti prava kandidata, te čuvanju ispitne tajnosti.

U pomenutom dokumentu je predložen model matuskog ispita za opće i srednje strukovno obrazovanje u Bosni i Hercegovini.

U području srednjeg strukovnog obrazovanja, radilo se na razvoju metodologije izrade ispitnih kataloga za završne i matuske ispite kroz izradu kataloga znanja za dva zanimanja.

Također, Agencija je pružala pomoć u odgovaranju na postavljene upite iz oblasti priznavanja domaćih diploma i certifikata u inozemstvu.

5.3. Primjena praćenje i poboljšanje nastavnog plana i programa

Izrađena je metodologija a zatim su razvijana zajednička jezgra nastavnih planova i programa (NPP) zasnovana na ishodima učenja za pojedina područja.

Do sada je urađeno Zajedničko jezgro nastavnih planova i programa (ZJNPP-a) za bosanski jezik, hrvatski jezik i srpski jezik, ZJNPP-a za strane jezike, ZJNPP-a za prirodne nauke i društveno-humanističko područje. U dokumentima su definirani ishodi učenja od kraja predškolskog odgoja i obrazovanja pa do kraja srednjoškolskog obrazovanja. Razvijeno ZJNPP-a, za općeobrazovne predmete, temelj je za reviziju postojećih nastavnih planova i programa (NPP) u srednjem strukovnom obrazovanju.

Urađene su i smjernice za implamentaciju ZJNPP u nastavne planove i programe.

Agencija, u okviru svojih redovnih aktivnosti, prikuplja podatke i prati implementaciju NPP u srednjem strukovnom obrazovanju u Bosni i Hercegovini. Podaci su prvi put objedinjeni i objavljeni uz potporu EU VET 4 projekta (2012.godine) u dokumentu *Implementacija nastavnih planova i programa u Bosni i Hercegovini* i od tada se redovito prikupljaju podaci, prate i analiziraju promjene u primjeni različitih NPP u BiH.

Agencija je nastavila rad na razvoju i doradi metodologije i izradi standarda zanimanja. Razvijeni standardi zanimanja služe kao osnova za reviziju i poboljšanje postojećih NPP.

Agencija pruža stručnu pomoć ministarstvima obrazovanja i pedagoškim zavodima u implementaciji, reviziji i uvođenju novih modularnih NPP.

5.4. Aktivnosti iz područja obrazovanja odraslih/cjeloživotnog učenja

Agencija je u studenom 2014. godine započela aktivnosti u okviru ERASMUS + programa koji se odnosi na provedbu europskih programa obrazovanja odraslih. Temeljne projektne aktivnosti su promidžba EU agende za obrazovanje odraslih kao i dokumenta *Principi i standardi u oblasti obrazovanja odraslih u Bosni i Hercegovini*.

Agencija je u tijeku 2015. godine organizirala konferenciju u Banja Luci na temu obrazovanja odraslih. Ovom prilikom promoviran je ERASMUS + program u području obrazovanja odraslih.

Planirano je, da će u nastavku projekta, Agencija u saradnji sa relevantnim društvenim partnerima, raditi na utvrđivanju potrebnih vještina u obrazovanju i učenju odraslih. Pripremljena je aplikacija, radni plan i opis ciljeva za buduću suradnju kroz ERASMUS + program. Značaj temeljnih vještina, koje se odnose na pismenost, matematičke ili digitalne vještine i njihov razvoj, promovirat će se obrazovnoj i široj javnosti, kako bi se omogućila izrada daljnjih mehanizama za potporu, posebno socijalno najugroženijima - nepismenim, nekvalificiranim ili nisko kvalificiranim osobama.

Agencija je započela i provedbu EPALE projekta (elektronska platforma za obrazovanje odraslih). Njena uloga je da daje potporu na razini Bosne i Hercegovine radi povezivanja aktera obrazovanja odraslih, prikupljanja i razmjene podataka, suradnje sa Centralnim servisom potpore pri Europskoj komisiji (CSS-om), te promoviranja EPALE platforme u Bosni i Hercegovini. U tijeku 2015. godine, Agencija je uspješno implementirala projekt EPALE, preuzela koordinaciju projekta i uspostavila potpunu suradnja sa CSS-om. Vršiti se redovito ažuriranje traženih sadržaja EPALE platforme Obavljene su i aktivnosti za nastavak projekta EPALE u 2016. godini. Pripremljena je aplikacija i završene su aktivnosti oko pripremanja logičke matrice, opisa, ciljeva i prijedloga proračuna.

U okviru GIZ projekta predstavnici Agencije-Područne jedinice Banja Luka, rade na pripremanju prijedloga koncepta funkcionalnog obrazovanja odraslih u Bosni i Hercegovini, što podrazumjeva i izradu ciljeva i ishoda učenja.

Predstavnici Agencije se redovito odazivaju na pozive i sudjeluju u svim projektima i drugim aktivnostima iz područja obrazovanja odraslih i cjeloživotnog učenja koji se organiziraju u Bosni i Hercegovini i/ili regiji i šire (ETF, GIZ, Kulturkontakt, i drugi).

III Rezime

Iz prethodnog teksta se može zaključiti da su u Republici Srpskoj, Unsko-sanskom kantonu, Zeničko-dobojskom kantonu, Županiji Posavskoj, Tuzlanskom kantonu, Bosansko-podrinjskom kantonu Goražde, Kantonu Sarajevo, Županiji Zapadnohercegovačkoj, te Odjelu za obrazovanje Vlade Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, doneseni vlastiti zakoni iz oblasti srednjeg strukovnog obrazovanja i obuke koji su, prema tvrdnji navedenih obrazovnih vlasti, usklađeni sa Okvirnim zakonom.

Ostale nadležne obrazovne vlasti: Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta Srednjobosanskog kantona; Ministarstvo prosvjete, znanosti, kulture i športa Hercegovačko-neretvanske županije i Ministarstvo znanosti, prosvjete, kulture i športa Kantona 10 su u procesu donošenja novih ili izmjena i dopuna postojećih zakona koji se odnose na strukovno obrazovanje.

Agencija za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje, Područna jedinica Banja Luka, je u ovom izvještajnom razdoblju ostvarila napredak u realizaciji aktivnosti koje su vezane za provedbu članaka 9. 10. i 11. Okvirnog zakona. Agencija je ove aktivnosti provodila uz potporu međunarodnih organizacija.

Kao što se može zaključiti iz predmetne informacije, devet od ukupno 12 nadležnih obrazovnih vlasti donijelo je vlastite zakone o srednjem strukovnom obrazovanju i obuci na temelju Okvirnog zakona. Postoje naponi u preostale 3 županije/kantona koji su usmjereni ka unaprijeđenju strukovnog obrazovanja i donošenja, odnosno usuglašavanja vlastitih zakona sa Okvirnim. Također, iz pomenute informacije, kada je u pitanju Agencija za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje – Područna jedinica Banja Luka, evidentno je da postoji napredak u odnosu na obveze prema predmetnom Zakonu.

Što se tiče provedbe Strateške platforme razvoja obrazovanja odraslih u kontekstu cjeloživotnog učenja u Bosni i Hercegovini za razdoblje 2014-2020, nadležne obrazovne vlasti u Republici Srpskoj, Unsko-sanskom kantonu, Tuzlanskom kantonu, Zeničko-dobojskom kantonu, Bosansko-podrinjskom kantonu Goražde, Zapadnohercegovačkoj županiji, kantonu Sarajevo imaju vlastite zakone koji reguliraju područje obrazovanja

odraslih/cjeloživotnog učenja. U Brčko Distriktu Bosne i Hercegovine Zakon o obrazovanju odraslih je u formi Nacrta.

Treba istaknuti ulogu Agencije u provedbi projekata u okviru ERASMUS + programa, a koji se odnose na obrazovanje odraslih/odnosno cjeloživotno učenje, te promidžbu istog. Ostvarena je tijesna suradnja sa Centralnim servisom potpore pri Europskoj Komisiji (CSS-om).

Na temelju podataka nadležnih obrazovnih vlasti, odnosno predmetne Informacije, može se zaključiti da postoji veliki napredak u području obrazovanja odraslih/cjeloživotnog učenja u Bosni i Hercegovini: sedam od ukupno 12 nadležnih obrazovnih vlasti je donijelo vlastite zakone u području obrazovanja odraslih. Ostale nadležne vlasti ulaže napore kako bi što skorije riješili ovo značajno područje obrazovanja vlastitim zakonima. Veliki doprinos u ostvarenju napretka u području obrazovanja odraslih predstavljaju usvojeni dokumenti na razini Bosne i Hercegovine te sudjelovanje Agencije u aktivnostima ERASMUS +, osobito na planu povezivanja sa tzv. Europskim prostorom cjeloživotnog učenja i promidžbi ovog vida obrazovanja.